

Tore Eriksen & Peter C. Kjærgaard

Quentin Skinner - fra idéhistorie til intellektuel historie

Få har som Quentin Skinner været medvirkende til at skærpe den historiografiske bevidsthed og dermed til professionaliseringen af vores disciplin og dens overgang fra traditionel idéhistorie til en mere sofistikeret og reflekteret intellektuel historie. Quentin Robert Duthie Skinner er født i 1940 og tog eksamen med særlig udmærkelse fra Gonville and Caius College, Cambridge allerede i 1962. Han blev omgående valgt som fellow på Christ College og i en alder af kun 37 år valgt til Cambridge University's Professor of Political Science. I 1997 blev han så udpeget som Regius Professor of Modern History og i 1999 valgt til Pro-Vice-Chancellor for Cambridge University. Hans metodologiske og teoretiske arbejder inden for feltet intellektuel historie, samt hans studier af de politiske teoris historie har siden 1960'erne været med til at præge dagsordenen og sætte standarden for idéhistoriske studier og derved inspirere en ny generation af idéhistorikere også uden for den politiske tænknings historie.

James Tully peger i "The Pen is a Mighty Sword: Quentin Skinner's Analysis of Politics" fra bogen *Meaning and Context: Quentin Skinner and His Critics* på fem typer af spørgsmål, der har medvirket til at Skinners fortolkningsmæssige og analytiske værktøjer med så stor succes har kunnet anvendes indenfor en lang række felter udover den politiske tænknings historie. For det første, hvad gør eller gjorde en forfatter ved at skrive en tekst i relation til andre tekster og dermed i relation til den ideologiske kontekst? For det andet, hvad gør eller gjorde en forfatter egentlig ved at skrive en tekst i relation til mulig og måske problematisk politisk handlen og dermed i relation til den praktiske kontekst? For det tredje, hvordan kan ideologier identificeres og deres udformning, kritik og forandring vurderes og forklares? For det fjerde, hvordan kan relationen mellem politisk ideologi og praktisk handlen bedst forklare udbredelsen af visse ideologier, samt hvilken effekt dette har på den politiske opførsel? Og for det femte, hvilke former for politisk tænkning og handlen er der involveret i udbredelsen og almenførelsen af ideologiske forandringer?

Selvom disse spørgsmål og overvejelser primært er knyttet til den politiske tænkning, så har de i vid udstrækning vist sig at være frugtbare inden for andre områder. Samtidig står de dog ikke uimodsagte og har dermed virket stimulerende for den kritiske debat om idéhistoriens genstandsområde og metoder. De følgende artikler demonstrerer på hver deres måde dette spændingsfelt. Nogle gennem eksempler, nogle gennem historiske overvejelser over idéhistorie som genre og disciplin og andre mere programmatisk. Quentin Skinner står centralt i denne diskussion. Dels har han som nævnt selv deltaget aktivt og været en af de mest indflydelsesrige historiografiske fornyere af genren siden slutningen af 1960'erne og dels er han med til disciplinhistorisk at markere overgangen fra klassisk idéhistorie til intellektuel historie ikke mindst med den nu 'klassiske' artikel "Meaning and Understanding in the History of Ideas" fra 1969, der er genoptrykt i *Meaning and Context*.

Den såkaldte "Cambridge-skole" tæller udover Skinner selv navne som John Dunn, John Pocock og Anthony Pagden. Inden for studiet af politisk tænkning repræsenterer den en af de mest indflydelsesrige retninger i nyere tid, men har også påvirket studier af en lang række andre felter inden for den intellektuelle historie. Man skal vogte sig for at fetichere eller fiksere et sådant skolebegreb, da miljøet har undergået substantielle interesseforskydninger undervejs og repræsenteres af forskellige folk med forskellige indsatser og forskningsfelter. Men som introduktion har vi skønnet det gavnligt at præsentere Skinner som et bud på en måde at bedrive idéhistorie, der godt kan fastholdes som et mere generelt forskningsprogram.

Hvor Skinner allerede har en længere receptionshistorie inden for idéhistorie-faget i vores nabolande Sverige og Norge, så har han i danske sammenhænge været en relativt ukendt størrelse, der stort set har levet en skjult tilværelse på boghylderne som Hobbes-ekspert og den engelske udgiver af Machiavelli, uden at man af den grund var klar over eksistensen af en egentlig "skole" i politisk idéhistorie eller intellektuel historie. Man kunne gøre sig mange refleksioner over denne uvidenhed, men vi skal nøjes med at fastholde, at man ikke længere kan eller bør negligere en så vægtig idéhistorisk forskningstradition og -program som Skinners. Vi håber derfor med nærværende nummer ikke blot at præsentere Skinner for et bredere publikum, men også at bidrage til en diskussion af fagets historie og aktuelle situation.

Inden for Cambridge-skolens tradition er man mindre interesseret i at tilpasse eller bruge historiske tekster med et aktuelt mål for øje. Snarere er der tale om en genopdagelse af forfatterens oprindelige intention. En tekst skal i denne forbindelse - inspireret af Ludwig Wittgenstein, John Austin og John Searle - forstås som en *talehandling*. Tekster ses som bidrag til

Quentin Skinner - fra idéhistorie til intellektuel historie

specifikke politiske debatter, og kan kun forstås fuldstændigt når der er forståelse både for debatten og forfatterens position i den polemiske kontekst. Det er klart, at historiske tekster ikke skal tolkes ud fra vores standarder og opfattelser i dag, selvom det kan være vanskeligt at undgå. Den idéhistoriske analyse er derfor i mindst ligeså høj grad en læsning af konteksten som selve teksten.

Man må imidlertid ikke forfalde til ren *social kontekstualisme*. Denne form, der opbygger analysen på politiske, religiøse og kulturelle sammenhænge er ikke tilstrækkelig, mener Skinner, og kan risikere at ende i en form for kulturel og social determinisme uden blik for forfatterens intentioner. Det tætte sprogligt orienterede studie af teksten eller teksterne selv er derfor afgørende for at få adgang til hvad forfatteren egentlig mente, hvem teksten er skrevet for, om det var en støtte til eller måske forbedring af et givent og generelt forstået argument eller om det var et angreb på tidens konventioner, om forfatteren var ironisk, om hvad der blev udeladt og hvorfor forfatteren skrev på den særlige måde som det var tilfældet.

For at kunne svare på den type spørgsmål er det nødvendigt at undersøge og fortolke tekster i deres *lingvistiske kontekst*, for det er kun i denne sammenhæng, at ytringer får deres mening ifølge Skinner. Begrebet "lingvistisk kontekst" er imidlertid langt fra uproblematisk. Det kan for eksempel være uhyre vanskeligt at definere præcis hvad en kontekst er, hvor langt den strækker, hvilke emner der hører til og hvilke der falder uden for. Ikke desto mindre er der for enhver teksts vedkommende nogle mekanismer der gør sig gældende, som Skinner mener kan afdækkes ved hjælp af en særlig talehandlingsteorien.

Det særlige her er, at sproglige ytringer betragtes som en bestemt måde at handle på. At skrive en tekst kan derfor betragtes som en politisk handling i den forstand, at den har et formål og sigter mod at overtale et bestemt publikum til at acceptere nogle særlige argumenter. Det betyder imidlertid ikke, at publikum altid reagerer som forfatteren ønsker. En af de helt afgørende sprogfilosofiske "redskaber" til læsning af idéhistoriske tekster finder Skinner i Austins og Searles distinktion mellem *lokutionære*, *illokutionære* og *perlokutionære* talehandlinger, som Skinner derved anvender på historiske tekster; eller mere præcist, som vi som moderne tolkere må formode har virket ved disse teksters udgivelse.

De *lokutionære* talehandlinger henviser til ords, sætningers og argumenters egentlige mening og betydning, det man tidligere kaldte konstativer. Den afgørende nye indsigt hos Austin og Searle, som de hentede fra Wittgenstein, var imidlertid opdagelsen af sprogets performative side. Det afgørende træk ved *illokutionære* talehandlinger er nemlig den "kraft", de udføres med. Det er den illokutionære kraft, der gør en specifik ytringer

til et løfte, spørgsmål, advarsel, påstand osv. Den illokutionære kraft skal distingveres fra sætningens indholdsmæssige betydning eller propositionelle indhold - går vel nærmest forud for den lokutionære talehandling - og beror på kulturelle konventioner, altså noget der ikke udsiges. Den *perlokutionære* effekt består i at fremkalde en virkning hos tilhøreren(e) ved hjælp af den illokutionære handling. Forudsætningen er altså, at den illokutionære handling faktisk udøver en virkning på tilhøreren. Det er således en minimums-betingelse for den illokutionære handlings succes, at tilhøreren forstår ytringens betydning og billiger dens kraft.

For at få en fuld forståelse af en tekst er man nødt til, i følge Skinner, at have et blik for både det lokutionære indhold, den illokutionære kraft såvel som de perlokutionære effekter, der er på spil. Det er imidlertid en vanskelig opgave, ikke mindst fordi vi ofte umiddelbart identificerer bestemte begreber og relaterer dem til for os velkendte betydninger. Skinners egne arbejder med især den tidlige moderne politiske tænkning har vist, at ord som for eksempel frihed og lighed har helt andre kontekstafhængige betydninger, og derfor ikke umiddelbart kan oversættes til vores begreber.

Det samme problem opstår, når vi fastlægger en kanon for hvilke værker, der på mest eksemplarisk måde tilfredsstiller vores forventninger om hvem der udtrykker dem bedst muligt. For Skinner bliver det en vigtig pointe, at den intellektuelle historiker vil være godt tjent med ikke udelukkende eller for den sags skyld hovedsageligt at fokusere på en kanon af såkaldte *klassiske tekster*. I stedet bør man se på hvordan sådanne tekster er placeret i bredere traditioner og tankemæssige sammenhænge. Det betyder også, at det vigtigste tekstmateriale ikke nødvendigvis er det, vi kan identificere i den kanoniserede overleverede tradition som den kommer til udtryk i blandt andet oversigtsværker og traditionelle idéhistoriske skildringer.

Bagved den traditionalistiske opfattelse ligger antagelsen, at de kanoniske tekster er privilegerede steder hvor universelle spørgsmål bliver formuleret og diskuteret således, at man kan tage stilling til dem i en aktuel og ofte filosofisk eller politisk teoretisk optik. Ifølge denne opfattelse er ideer noget, der skal indoptages og sættes til at arbejde enten i positiv eller negativ forstand. Men, argumenterer Skinner, i den historiske periode man studerer kan der meget tænkeligt vise sig en række andre tekster og personer, som har haft afgørende betydning for bestemte diskussioners polemiske kontekst.

Det var Pocock, der inspirerede Skinner til at tænke de politiske teories historie, ikke som et studie af påståede kanoniske tekster, men snarere som et mere vidtrækkende undersøgelse af ændringerne i de politiske sprog i hvilke samfund taler om sig selv og til sig selv. De politiske teories historie har for Skinner været særligt interessant og umiddelbart

Quentin Skinner - fra idéhistorie til intellektuel historie

mulig at analysere ved hjælp af begreberne lokutionære, perlokutionære og illokutionære talehandlinger ud fra betragtningen, at hvad der er muligt at slippe afsted med i politik generelt er begrænset af hvad der er muligt at *legitimere*. Hvad man derimod kan håbe at legitimere afhænger af hvilke handlinger, man kan indordne under gældende normative principper. Hele legitimeringsaspektet er derfor centralt for Skinners idéhistoriske tekstlæsning.

En af konsekvenserne af Skinners pointer har været en tættere forbindelse mellem den *intellektuelle* historie og den såkaldte *realhistorie*. Men at man har opgivet projektet med at spore de evige spørgsmål og svar i en påstået kanon til fordel for, at disse tekster i stedet skal ses som elementer i en bredere politisk diskussionssammenhæng, hvis indhold skifter med forholdene, betyder ikke, at den intellektuelle historie mister sin berettigelse eller slet og ret opløses i socialhistorie. Skinner fastholder, at studiet af historiske tekster, store som små, er et afgørende og særegent forskningsfelt, som ikke skal opsuges i alle andre former for empirisk historisk forskning. Målet er derfor heller ikke en ren 'antikvarisk' videnskab, men et forskningsperspektiv, som også formår at stille spørgsmålet: Hvad der i dag er den praktiske nytte af det historiske arbejde, samtidig med sine historiske spørgsmål.

For den kontekstualistiske intellektuelle histories vedkommende drejer det sig om at finde frem til hvordan de begreber vi stadig anvender i dag oprindeligt blev defineret, hvilke formål de skulle tjene og hvilket syn på offentlige drivkræfter de blev brugt til at understøtte. Det kan medvirke til en bevidst forståelse af begreber vi i dag anvender ubevidst og ofte endda uforstående. Den intellektuelle historie er nødvendig, mener Skinner, hvis vi vil gøre os forhåbninger om at forstå både disse begreber og deres anvendelse, men også mange lignende træk ved vores egen moralske og politiske verden.

Endvidere kan den intellektuelle historie bidrage til - som en art intellektuel arkæologi - at bringe for længst glemte eller oversete ting frem fra det intellektuelle skatkammer, så vi bliver i stand til at vurdere dem på ny. Samtidig kan den intellektuelle historie hjælpe os til at forstå hvor langt vor tids værdier og måder at tænke på er fra tidligere tiders ved at gøre opmærksom på, at disse værdier og tanker afspejler en række af valg foretaget på forskellige tidspunkter i forskellige verdener. Dermed kan den intellektuelle historie vaccinere os mod at blive tryllebundet af vores egen intellektuelle arv. Således kan den intellektuelle historiker håbe på, at hans eller hendes arbejde kan bruges til at give læsere den nødvendige information de har brug for til at vurdere deres egne værdier og trossæt. Herfra kan den intellektuelle historiker, med Skinners egen formulering, overlade det til

læseren at “tygge drøv”. For at opnå dette er det tilstrækkeligt at afdække vor intellektuelle arvs ofte negligerede rigdomme og endnu engang bringe dem frem til betragtning og overvejelse.

Til den 11. fællesnordiske konference for idé- og videnskabshistorie i august 2000 var Quentin Skinners arbejde udgangspunktet for en generel diskussion om intellektuel histories aktualitet og muligheder i dag. Dette skete under temaet “Writing Intellectual History - Historiography and the History of Ideas”. Ved denne lejlighed talte Skinner over emnet “Intellectual History and the History of Concepts”. Målet var her at diskutere studiet af *begrebers forandring* som en særlig form for intellektuel historie. Hvis vi ønsker at skrive den form for historie, argumenterede Skinner i overensstemmelse med sine tidligere arbejder, vil vi få det mest optimale resultat, hvis vi hovedsagelig retter vores opmærksomhed mod de begreber, vi benytter til at beskrive og vurdere vores moralske og politiske verden. Det vil nærmere bestemt sige de begreber, der bruges til at danne de ideologier, der skaber og er med til at ændre vores fælles verden. Det har den konsekvens, at vi er nødt til at rette vores opmærksomhed mod de forskellige udtryk - det vil sige hele det normative vokabular - hvori sådanne begreber sædvanligvis er blevet udtrykt.

Skinners bidrag i nærværende Slagmark-nummer, der er en smule forskudt fra conferenceoplægget, tager udgangspunkt i en strid i den politiske historieskrivning mellem hvad man kunne kalde en kynisk og en naiv position, eller måske mere passende mellem en politisk-systemisk og en individualistisk-intentionalistisk tilgangsvinkel. På den ene side har vi det synspunkt, at alt hvad politikere og andre offentlige personer selv eksplicit påkalder sig af høje moralske principper til forsvar for egne handlinger og mål må afvises som *ex post facto* efterrationaliseringer og rene epifænomener, som følgelig kan udelades til fordel for en analyse af de politiske systemers bevægelser, der må analyseres på et “højere” epistemisk niveau med egne lovmæssigheder og logikker. En politisk agent er her ikke mulig at tilbageføre til konkrete individers intentionale univers. Den engelske historiker Lewis Namier, men forsåvidt også hans angivelige modstandere “marxisterne”, repræsenterer i følge Skinner dette syn. På den modsatte flanke har vi så en personalistisk historieskrivning, repræsenteret ved Herbert Butterfield, der hævder, at det er nødvendigt at kende til personens intentioner, værdier og idealer for at kunne forstå hans politiske handlinger. Især i de tilfælde hvor der var politiske aktører, der var oprigtig knyttede til de idealer, de påstod at handle ud fra.

Diskussionen er analog til en række debatter inden for moderne samfundsvidenskabelig “diskursanalyse” omkring hvilken rolle man skal tildele det “kreative subjekt”, om det sociale felt overvejende skal forstås

Quentin Skinner - fra idéhistorie til intellektuel historie

som strukturelt determineret af diskursive dispositiver, der opererer på et overindividuel niveau, eller om det kan analyseres som summen af intentionalt agerende enkeltindviders handlinger. Førstnævnte faldgrube får problemer med at forklare hvordan sådanne strukturerer kan ændres, og sidstnævnte får problemer med at forklare hvorfor det politiske felt tilsyneladende er så stabilt. Problemet er akut også for en politisk historieskrivning, der f.eks. beskæftiger sig med det tidlig-moderne Europas idéhistorie og mange af de her konsekvensrige kontaminationer mellem det politiske og det religiøse felt.

Nu befinder Skinner sig langt fra diskursanalytiske antagelser og arbejder snarere i nærheden af traditionelle idéhistoriske læsninger af politiske skrifter, men med den karakteristiske twist som Cambridge-skolen repræsenterer, idet den udstyrer de klassiske kanoniske værker med en underskov af kontekstualiserende skrifter fra samtidssdebatten, der danner en polemisk horisont for forståelsen af hovedværket. Men også her står man konfronteret med en analog problematik hvor Skinner forsøger at finde en mellemvej mellem den kyniske og den naive variant. Disse udgår dog begge fra den fejlagtige præmis, at det generelle "forhold mellem princip og praksis" er identisk med spørgsmålet om "hvorvidt en agents erklærede idealer altid tjener som begrundelse for hans/hendes opførsel". Derved binder man sig til den empiriske generalisering - der er mindre sandsynlig - at hvad politiske aktører hævder om deres værdier og motiver også er deres virkelige bevæggrunde eller det afgørende forklaringsprincip. Namier kan negere generaliseringen mens Butterfield bliver bundet af den.

Skinner's ærinde er derimod, inspireret af Austins og Searles sprogfilosofiske antagelse om sprogets grundlæggende performative karakter, at redegøre for en særlig type sproghandlinger af *evaluativ-deskriptiv* karakter, der anvendes af "nyskabende ideologer" (dvs. de politiske aktører, der genererer nydannelser og social forandring), når de skal argumentere for eller legitimere deres forhavende i en overvejende fjendtlig kontekst, der opfatter dette forhavende som uønsket. Det drejer sig nærmere bestemt om hvilke retoriske legitimeringsstrategier man kan analysere frem i de historiske tilfælde hvor en reel nydannelse skal legitimere sig i en "gammel" kontekst.

Ved at betjene sig af Austins og Searles distinktion mellem en illokutionær talehandling, der gør noget idet den siger det, og så en perlokutionær effekt, der er en handling der følger af at der er blevet sagt noget, kan Skinner operere på et analyseniveau, der ikke fører handlingen tilbage til et intentionalitetsplan for den politiske aktør sådan som for eksempel *rational choice*-teoretikere eller intentionalister af forskellige slags har for vane. Men han behøver heller ikke negligere de sproglige handlinger

der *de facto* finder sted, som de fleste systemteoretikere og diskursanalytikere gør. Det er Skinners tese, at det endog i høj grad er på grund af den retoriske manipulation med denne gruppe af evaluativt-deskriptive udtryk, at et "samfund overhovedet har haft held til at etablere, opretholde og forandre dets moralske identitet".

Dette viser han ved at vælge et stiliseret ekstremtilfælde - "den politiske innovatør" - der bogstaveligt talt er nødt til at "marchere baglæns ind i striden"; ligegyldig hvor radikalt nyt hans forehavende er, tvinges han til at legitimere sig eller argumentere ind i "allerede eksisterende favorable evaluativt-deskriptive udtryk". Man kan ikke vinde fodfæste for nye værdier uden på en eller anden måde at udnytte allerede etablerede ønskværdige værdier til sit formål. Givetvis kan sådanne "gamle" værdier ikke inverteres og udstrækkes grænseløst, men det faktum, at de *de facto* og med succes er blevet transformeret fortæller omvendt, at man som idéhistoriker kan tage hensyn til de eksplicit fremførte principper som sådanne aktører vælger at bekende sig til - uanset om de i bund og grund tror på dem eller ej qua intentionale enkeltsubjekter - fordi de gør os som læsere opmærksom på én eller flere afgørende værdisystemer for disse handlingers eller værkers *gennemslagskraft*. Det er altså snarere de evaluativt-deskriptive udtryks perlokutionære effekter end deres illukotionære kraft, der her står til analyse. I sine tidligere analyser har Skinner primært været interesseret i de sidstnævnte sproghandlinger, som Victoria Höögs artikel også vidner om.

Vi skal her ikke gå nærmere ind på Skinners analyse, og de fornødne differentieringer han gør i den forbindelse, andet end, at han ved en spændende sprogfilosofisk applikation formår at bringe nyt liv i Max Webers gamle analyse om forholdet mellem den protestantiske etik og kapitalismens ånd, der undgår de sædvanlige problematiske reduktionistiske slutninger.

Dertil kan vi knytte den anbefaling, at Skinner og Cambridge-skolen er et interessant bekendtskab og et godt bud for den idéhistoriker, der vil arbejde historisk-empirisk med sine problematikker, som vil dukke ned i det historiske arkiv og ikke blot bevæge sig i tårnhøjde fra åndshistoriens kanoniske kongerække af "store tænkere" eller filosoffer ud fra personligt engagement. Faren ved en position som Skinners er derimod, at man let kunne fortabe sig i dårlig empirisme og uinteressante eller inaktuelle problematikker. Skinners teoretiske armatur, der skulle sikre ham imod denne fare, er den nævnte sprogfilosofiske applikation. Dertil kommer det forhold, at han lige netop arbejder med de centrale transformationer, der finder sted i det tidlig-moderne, inden det borgerlige samfund er kommet til sig selv og netop ligger i støbeskeen. At vi i dag befinder os i den modsatte ende, ved udtoget fra det borgerlige samfunds klassiske politiske system, forlener netop

hans teorihistoriske analyser med en aktualiserende modus.

Et godt eksempel kunne netop være ét af hans seneste værker, *Liberty before Liberalism*, der graver en politisk tradition frem, som blev fuldstændig tildækket under den beslægtede af frihedsbegrebet, som den sejrende Whig-historie havde held til. Netop gennem de mangfoldige og præcise udgravninger af den polemiske kontekst, der omgav de store værker som Hobbes' *Leviathan* og Lockes *Two Treatises of Government*, er det lykkedes Skinner at opspore en anden, ældre "romersk tradition", der på den ene side går tilbage til romernes republikanisme og deres anderledes forankring af frihedsbegrebet, men på den anden side også underløber det borgerlige samfunds klassisk-politiske tænkning, og netop i dag atter dukker op i en række diskussioner som for eksempel kommunitarisme-debatten.

Dette skal blot nævnes for at påpege, at Skinners krav til historisk-empirisk eftervisning ikke behøver fortabe sig i dårlig empirisme uden perspektiver eller aktualiserende indsatser. At den engelske 1600-tals historie her givetvis er langt mere central og konsekvensrig end den danske er nok en lykkelig omstændighed for en Cambridge-professor. For en dansk idéhistoriker, der ønsker at arbejde med den danske teorihistorie stiller sagen sig muligvis lidt anderledes, men er ingenlunde uoverkommelig. Måske vil man netop i denne anderledes situation netop mærke effekten og frugtbarheden af at være opmærksom på "den polemiske kontekst".

Anthony Pagdens artikel, der ikke indgik i nævnte konference, men blev leveret som gæsteforelæsning i Århus kort forinden, har vi valgt at medtage, dels fordi Pagden selv hører til i inderkredsen af Cambridge-skolen, og dels fordi han her forholder sig til vigtige filosofiske diskussioner omkring dette forskningsprogram. Idet han blandt andet benytter indsigter fra dekonstruktivismen og Dominique LaCapra, ønsker Pagden at lægge lidt luft til den nyhistorisme, som han mener ligger i Skinners, Pococks og Dunns polemiske indsatser overfor "doxograferne" (Rorty). Dels peger han på, at en kanonisk tekst ikke blot har én kontekst, men mange, og dels er der en latent intentionalisme i denne talehandlingsteori, idet den overser at der foreligger et principielt problem i at forstå en talehandling over tid, når aktør og læser ikke nødvendigvis deler samme forståelsesunivers. Man kan jo ikke spørge aktøren om at få en uddybelse om hvad han egentlig mente. En historikers krav om konsistens og plausibilitet i anvendelse af kilderne løser ikke problemet, for disse to momenter hører til i historieskriverens egen tid og ikke nødvendigvis i den forgangne epokes, som der berettes om.

Der foreligger så at sige en uudryddelig *difference* midt i historikernes øje. I vor postmoderne tid kunne man endog komme i den absurde stilling at betragte den tolkning for mest plausibel som man ikke selv forstod en brik af, fordi den hævdes om en fremmedartet kultur eller epoke. Men som

regel stiller problemet sig omvendt: Det der ligner os selv mest må være mest korrekt. Men hvor langt væk skal man være eller ikke være for at kunne beskrive en historisk tekst/kontekst med tilstrækkelig præcision? Det kan der formodentlig ikke gives noget svar på. Men måske kan vi med rimelighed beskrive hvad en forfatter *ikke* mente. Pagden ønsker at pege på, at den aktuelle kontekst, der er vor egen blinde plet, må medtænkes i historikerens tolkningsarbejde, at enhver fortolkning er en bestanddel af den "konversation som vi er" (Rorty).

Ved at inddrage nyere diskussioner hos Richard Rorty, Charles Taylor og Alasdair MacIntyre stilles vigtige grundlagsteoretiske spørgsmål om "hvad vi egentlig tror vi beskæftiger os med, og til hvilket formål bedrives intellektuel historie?" Nok handler idéhistorien ikke om evige ideer, men måske evige problemer, der kalder på "kreative genbeskrivelser". Til hvilket formål? "En intellektuel historie som afslører, demaskerer osv. medvirker til at gøre os klart hvad vi skylder fortiden, hvordan vi gik hen og blev som vi er, hvordan vi kom til at tænke som vi gør og konversere som vi gør, hvordan vi er istand til at benytte de former for sprog, diskurser, lingvistiske praksisser osv. som konstituerer vore mentale universer." Men til spørgsmålet: Hvordan? er der nok fortsat meget at hente hos Skinner.

Tore Frängsmyrs bidrag er skrevet som en videnskabshistorisk kommentar på Skinners oplæg til konferencen og følger Skinner så langt, at målet for en idéhistoriker bliver defineret til at være at analysere en idé i dens kontekst, altså at vise hvordan en idé fungerede, og hvordan og hvorfor den blev brugt på en bestemt tid, i en bestemt situation. Ideen forandres efter funktion og tid, men det betyder ikke, at alt er konstrueret. Frängsmyr forsvarer dog Lovejoys interesse for begrebers varierende succes over længere tid imod Skinner.

Thomas Krogh diskuterer i sit bidrag hvilken betydning Skinners arbejde har haft for den politiske tænkningens historie og påpeger samtidig de problemer, han mener, det rejser. I denne sammenhæng stiller han spørgsmålet om hvordan den intellektuelle historie skal udføre, hvad han anser for et af dens mest grundlæggende anliggender: At overveje relevansen af de forskellige traditioner i vores fortid for vores moderne situation og problemer. Krogh fremhæver endvidere kritikken af anakronismer i tidligere former for intellektuel historie som en af de vigtige opgaver Skinner tog op allerede fra begyndelsen af forfatterskabet. Inspireret af Skinner er der for Krogh to opgaver som den intellektuelle historiker skal eller bør påtage sig. Den ene er fortolkningen af individuelle forfattere i deres kontekst. Den anden at opdage tekstens virkningshistorie, hvor de måske blev taget i brug, som forfatteren ikke kunne have forudsagt, fordi det intellektuelle klima simpelthen forandrede sig totalt. I sin læsning af *Liberty before Liberalism*

Quentin Skinner - fra idéhistorie til intellektuel historie

drager Krogh den pointe, at den intellektuelle histories funktion lige så meget er at udpege brud og diskontinuiteter som at søge efter kontinuitet. Dermed samler Krogh på sin vis Lovejoys ambition om en kontinuerlig idéhistorie og Skinners skepsis overfor et sådant projekt.

Hans-Jørgen Schanz giver i i sit bidrag et kort historisk rids af historiebegrebets opkomst og idéhistoriefagets situering i en polemisk sammenhæng, hvor netop fagets oppositionskarakter, dets overgribende og helhedssøgende karakter og endelig dets opkomst under de betingelser, hvor forholdet mellem “nomotetiske” og “ideografiske” videnskaber blev prekær, hævdes at være de afgørende træk. Dernæst karakteriseres faget ved dets afgørende traditionsplejende rolle, hvorved man kan slutte, at idéhistorien i en eller anden forstand har været med den occidentale intellektuelle historie fra starten af. For at undgå den alt for platte og altomfattende generalisering skelnes der imidlertid mellem idéhistoriens programmatisk artikuleringer og dens faktiske udøvelse, og dernæst mellem idéhistoriefaget forstået som disciplin og som genre. Herfra kan den i øvrigt nyere fagdisciplin mere præcise historiske opkomst beskrives. Afslutningsvis diskuteres fagets udestående med den spekulative historiefilosofi, der kulminerer med det erkendelsesledende, polemisk spørgsmål: “Hvorfor er idéhistorie umulig, når den er virkelig?”

*Victoria Höög*s feministiske indspil til spørgsmålet om idéhistoriefagets stilling mellem traditionspleje og fornyelse tager sit udgangspunkt i den aktuelle tilstand i Sverige, hvor perspektiv- og metodeimport mellem beslægtede fag som idéhistorie, etnologi, litteraturvidenskab, kunsthistorie, kulturstudier osv. har forskudt interessen fra “oprindelse og forklaring” til “beskrivelse og betydning”, og således trængt idéhistoriefagets historiske dimension til fordel for en “ekstrem nutids- og fremtidsorientering”. Höög knytter denne forskydning sammen med diskursanalysens fremkomst overfor hvilken den svenske idéhistorie mestendels har svaret med at insistere på distinktionen mellem intellektuel historie og kulturhistorie.

Netop af denne grund har Cambridge-skolen allerede i mange år tjent som inspiration for svenske idéhistorikere til at give fagets teori og metode dybde. Det er denne kanon, Höög vil udfordre eller supplere med et feministisk perspektiv, idet hun gennemgår både styrker og svagheder ved Skinners tilgangsvinkel. Udover at levere en instruktiv gennemgang af hovedpointer i Cambridge-skolens “metode” og dens forhold til en anden af svensk idéhistories vigtige inspirationskilder - hermeneutikken - anfægter Höög den “traditionalisme”, der ligger til grund for den kontekstualiserende idéhistorie, idet den godt nok leverer et elaboreret redskab til kompleks historisk deskription af fortidige tekster, men forbliver blind over den aktualiserende dimension, der til gengæld bærer

meget af den diskursanalytiske interesse, herunder feminismen: Skinner må i enhver henseende afstå fra at problematisere de værdier, der analyseres, såsom subjektivitet, rationalitet, videnskab, mandling/kvindelig osv. og forbliver, ifølge Höög, således blind overfor det ståsted han selv indtager i historien.